

BURHINUS

Ó, PTAČÍ ZPRAVODAJ

Čtvrt roku od vydání prvního Burhinu uběhlo jako voda a Vám se teď dostává do rukou další číslo. Na jeho tváři se toho zatím moc nezměnilo. Opět zde naleznete něco, jak jinak než o našich opeřencích. V přírodě se všek v naší republice vystřídal tisíce ptačích hostů mířících na svá zimoviště. Mnoho věrných hnízdíčů odtáhlo, zastavili se u Nás „na svačinu“ sousedé ze sever někteří se vrátili na celou zimu.

BRKOSLAVSEVERNÍ (Bobyllagarrlulus) patří mezi naše zimní hosty. Je to poměrně krotký pták, takže nám velmi často dovolí obdivovat jeho krásné opeření z blízka. Jeho anglický název Waxwing (v překladu „voskové křídlo“), naráží na jeho ozdobu křídel, voskové destičky. Jednou za čas k nám podnikají zimní výlety ze severní Evropy, a to je pak můžeme potkat zvláště na jejich milovaných bobulích. Letos nadešel snad opět jejich čas. Tak se tedy z tohoto krásného a netradičního ptáka těšme.

ZAŽILI JSME EVROPSKÝ FESTIVAL PTACTVA TOVAČOV a ZÁHLINICE

V sobotu 2.10. jsme se vydali oslavit Evropský festival ptactva do Tovačova. Šli jsme rovnou na Kříž, kde jsme se potkali s exkurzí, a pak už jsme alejí spěchali na autobusovou zastávku. Odpoledne nás ještě čekal Krtek Bořek a potřebovali jsme jet dřívějším autobusem. I přesto jsme však viděli jestřába, písíky, a na konci aleje jsme si to užili se strakapoudem jižním, který nám mizel před očima užívajíc si koupel v Mlýnském náhonu.

Dne 3.10. jsme měli sraz na Hlavním nádraží, se záměrem jet do Záhlinic v rámci Evropského festivalu ptactva. Z Olomouce jsme odjeli vlakem do Hulína, přes který jsme přešli a vydali jsme se k rybníkům. Jak tak jdeme, vidíme špačky, vrabce, drozdy...u rybníka na nás čekali kormoráni, při obcházení rybníka jsme našli rosničky, kuňky, ledňáčka a také tajemné potápky. Z pár metrů od nás se také předváděl mladý stehlík. Pak jsme odbočili do lesa, prošli jím až jsme dorazili k dalším rybníkům. Před nimi jsme ještě zahlédli včelojeda lesního. Když jsme se zastavili a pozorovali labutě a kachny, najednou nám nad hlavami prolétli dva ostříži. Dlouho jsme je sledovali a zase jsme se vydali na cestu. Přestože jsme trochu zabloudili a málem vlezli rybářům na dvorek, zdárně jsme se dostali až do Záhlinic a po krátkém zastavení v hospůdce jsme se vrátili domů.

TOVAČOV

V neděli 7.11.2010 se uskutečnila další Ó, ptačí akce v Tovačově. Sešli jsme se tři - Pěnkava, Hedvika a já. Po příjezdu do Tovačova nám počasí moc nepřálo, ale za chvíli jsme si užívali ranní ornitologie. Na první zastávce u Hradeckého rybníka jsme mohli pozorovat slípku zelenonohou, volavky bílé, popelavé, racky chechtavé, bělohlavé a středomořské. Nad hlavou nám občas proletělo hejno kormoránů nebo nějaká ta volavka. Po cestě na křižovatku ještě přibyli konipasi bílí a strakapoud velký. Na křižovatce nás přivítala ondatra a 4 kolihy velké. Dále jsme pokračovali k sýpkách a po cestě k nim přibylo dalších 10 kolih velkých, 12 strnadů rákosních, 8 vrabců polních, 3 zvonci a 2 strnadi obecní. Na cestě zpátky jsme ještě pozorovali cca 1000 čejek a 23 kulíků zlatých. Na křižovatce jsme se potkali s Lubomírem Doupalem (ornitolog) a popovídali si o potáplících, hoholkách a kulících zlatých. Před Annínem se k bahňákům ještě přidali 4 jespáci obecní, dále 3 ledňáčci, 20 čížků a 1 žluna zelená. Na Anníně byla 1. ptákem, kterého jsme zpozorovali, potápka rudokrká, kterou následovali 2 potáplice severní. Na základě rady od pana Doupala jsme se vydali na vyčnívající ostrov, kde postávali také nějací ornitologové. Byli to manželé Svobodovi. Na poloostrově ještě kousek od nás plavala další už 2. potápka rudokrká. Nakonec jsme šli ještě zkouknout pravou zakrytou část Annína, kde byla spousta kachen, pár labutí a 3. potápka rudokrká. Pak už jsme to otočili a šli na autobus.

AKCE BUTEO I

Sešli jsme se v sobotu 13.11. na tř. 17. listopadu, abychom vyrazili na Akci Buteo, sčítání kání a vyjeli jsme směr Chomoutov. Cestou se k nám přidávali další lidé. Jak jsme vystoupili, ihned jsme zamířili k jezeru. Za chvíli jsme měli započítané vrabce, sýkory a také první kání, jež nakonec byly pouze dvě. U jezera jsme potkali další ornitology a začali jsme obcházet jezero kolem dokola. Viděli jsme kormorány, volavky, čížky... Cestou jsme se zastavovali a pozorovali ‚kormorání ostrov‘ nebo zněkolika metrů mladou labuť. Ochutnávali jsme šípky i kalinu, také jsem byl já přijat k Ó, ptákům. Jak jsme obešli jezero, vrátili jsme se zpět do Chomoutova, odkud jsme odjeli do Olomouce.

PEČOVATELÉ NEBO ZABIJÁCI?

Tovačov, 20.11.2010. Dnes vyrazí několik milovníků ptactva se společně potěšit našimi podzimními ptačími hosty. Na Křenovském rybníce se mohou potěšit pozorováním samce ostralky štíhlé (*Anas acuta*) a zrzohlávky rudozobé (*Netta rufina*). Také tam máme namířeno, ale nejdříve jsme se rozhodli obdivovat zdejší kolihy. A to

ještě nevíme, že nad orli. Míříme ke kříži, však rychlejší a zvedá. Směrem na také tři morčáci velcí merganser). Po Hradeckýk rybníků chystáme se zvolna Anínskou štěrkovnu zastávkou na Ještě se kulíků bledých, když

námi prokrouží dva osoba v autě je všechny ptáky jihovýchod odlétají (Mergus shlédnutí „všech“ se stáčíme zpět a postupovat na samozřejmě se „Křeňáku.“ zastavujeme u tu se náhle ozve

myslivecká melodie. Na Křenovském rybníce začíná hon na kachny. Několik metrů na levé straně od nás padají výstřely. Potkáváme exkurzi právě v okamžiku, když se za námi vyříti postřelený kačer kachny divoké (*Anas platyrhynchos*). Chvíli ho pozorujeme, jak se bezmocně plácá v bahně. Zřejmě zemře dřív bolestí než ho myslivci najdou (jestli ho budou vůbec hledat). Dozvídáme se, že na hladině onoho rybníka nyní obloženého lovcí byla ještě před chvílí ostralka i zrzohlávka a také posedávali oni dva orli mořští (*Haliaeetus albicilla*). Můžeme jen doufat, že naši morčáci se tomuhle „místu smrti“ vyhnuli. Jdeme dále po hrázi, když tu před nás padá

mrtvá kachna. Bezvzádně leží na zádech a z pootevřeného zobáku ji vytéká stružka krve. Ještě než se stačíme vzpamatovat, proti nám přijíždí na kole starší pán s velkým úsměvem na rtech a se slovy „Mám ji!“. Kachnu bere za hlavu a jde zpět ve stejném směru. Její tělo se jen smutně pohupuje u řídítek a na každém výmolu tak zvláště poskočí. Není zdaleka první ani poslední. A možná to nebudou zdaleka všechno kachny, vždyť jakou máme jistotu, že tam někde nebude i ostralčí samička? Poznají to vůbec lovci? O tom můžeme akorát spekulovat. A jak dopadli naši dva další hrdinové, ostralka a zrzohlávka? To se asi již nikdy nedovíme. Můžeme však jen doufat, že zítra nebudou servírováni na oběd.

S exkurzí jsme se potkali až na Anínské pískovně a bylo to už veselejší. Pozorovali jsme potáplice, potápky rudokrké a na zatopeném poli u Dubu nad Moravou se procházel i jeřáb.

AKCE PRO VEŘEJNOST

Sobotní odpoledne, 2.10.. Ve 14:00 se do Olomouckého Rozária začínají scházet rodiče s dětmi, aby oslavili podzim spolu s KRTKEM BOŘKEM. Kromě mnoha stanovišť zaměřených všeobecně přírodovědně také letos nechybělo jedno Ó, ptačí. Bylo jak jinak než o ptáčích. Děti zde měly úkol „nakrmit ptáčky“. Vybraly si jeden druh, který pojmenovaly – anebo jim byl pojmenován. Byly seznámeny s jeho stravou a už se mohly rozběhnout do louky hledat kartičky, na nichž se nacházely různé obrázky semínek, žížal a všeho možného. Větší návštěvníky proháněl krahujec, který se ke konci ukázal i ve skutečnosti. Letošní rok byla asi největší návštěvnost v historii této akce, a tak jsme si to snad všichni opravdu užili.

13.10. se v galerii DDM Olomouc uskutečnila vernisáž výstavy PŘÍRODA OLOMOUCKA. Bylo zde mnoho fotografií asi od dvou desítek autorů. Samozřejmě že ptáci nechyběli, a tak si návštěvníci mohli užívat pohled na kameňáčky, vlhy pestré a mnoho dalších běžných i vzácnějších druhů.

CO NÁS TEPRVE ČEKÁ aneb KALENDÁŘ AKCÍ

Také přes zimu bude bádát a zde Vám přinášíme krátký, a snad zdaleka ne úplný, seznam našich akcí. Bližší podrobnosti a aktualizace naleznete na našich webových stránkách.

- 15.1.2011- budeme již tradičně sčítat káně na Chomoutovském jezeře v rámci akce Buteo II. Také se projdeme kolem Moravy a posčítáme vodní ptactvo.
 - únor 2011 - podíváme se do našich ptačích budek, vyčistíme je opravíme a také nějaké nové vyvěsíme
 - v březnu – se také podíváme na Soví noc
 - vyvěsíme budky nejen v Rozáriu
 - 12.3.2011- opět posčítáme káně na akci Buteo III.
-

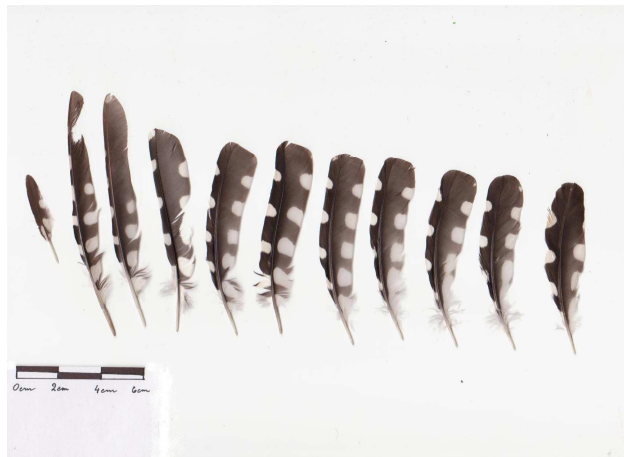
ZE ŽIVOTA Ó, PTÁKŮ DRUHÁ A TŘETÍ Ó, PTAČÍ SCHŮZE

Druhá schůze se uskutečnila 23.9. Částečně jsme vyřešili kalendář akcí, ale především jsme se domluvili na naše stanoviště na Krtku Bořkovi.

Třetí schůzi jsme naplánovali na 24.11. a sešli jsme se opravdu v hojném počtu. Než jsme se stačili „prohrabat“ hromadou peří, prokonzultovat příspěvky do zpravodaje a nejbližší akce, bylo pomalu 18 hodin a tak jsme už jen prohodili několik informací o další činnosti v Rozáriu a pomalu se rozešli.

WEBOVÉ STRÁNKY

Naše webové stránky od svého zrození také prošly alespoň částečnou proměnou. Je zde spousta nových fotek, naleznete zde křížovku, je v provozu chat a také se pomalu rozjíždí jakási „databáze“ pozorování. Za několik dní se zde také objevil odkaz na již slibovaný „herbář“ peří.

Pera strakapouda velkého

NOVINKY Z ROZÁRIA

Do botanické zahrady přibyl 2.10. již 56. druh ptáka – šoupálek dlouhoprstý. Od této doby byl zde pozorován již dvakrát. Také zde byla od roku 2005 znovu prokázána sýkora uhelníček a to až v 7 exemplářích. Jisté podezření je tu i na výskyt strakapouda jižního. Také jsme zde vyčistili ptačí budky a 7 ze 14 bylo obydleno a v jedné další bylo hnízdo pouze rozestavěné. Do puštíkovka truhlíku musíme ještě nahlédnout.

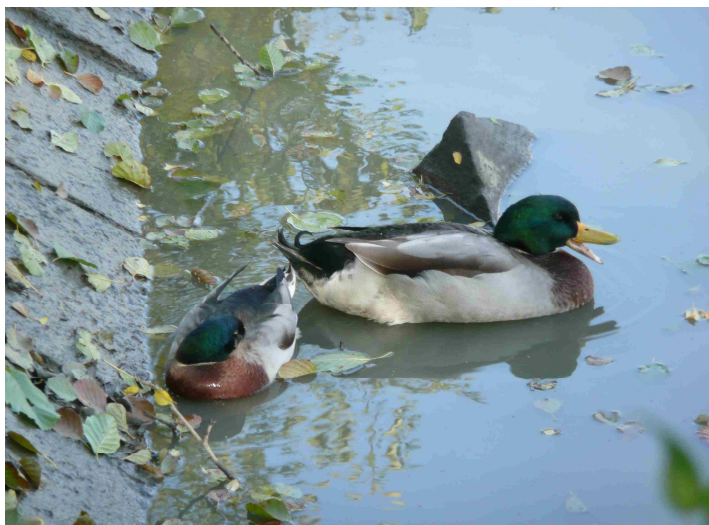
NOVINKY Z PTAČÍ ŘÍŠE JAK SE PEROU KRÁLÍČCI

Králíček obecný (*Regulus regulus*) je náš nejmenší pták. Jeho rozpětí se pohybuje okolo 13 cm a váží pouhých 5-7g. I přes své rozměry se člověka nějak zvláště nebojí a často se k němu můžete přiblížit i na pouhých několik málo desítek centimetrů. Ale i tak ho není příliš snadné v hustých větvích najít. Jeho přítomnost nám nejčastěji prozradí tenké pískání, většinou několika původců zároveň. Často však pozorovatel několik minut sleduje, odkud se zvuk ozývá, než se konečně odhodlá králíček objevit.

Ale i takto na první pohled velmi mírumilovný tvor s jemným a až trochu bázlivým pohledem se dokáže pořádně bít. Zvláště pak, když jde o jeho osobní záležitosti. Když se do sebe pustí dva páni králíčci, jde všechna legrace stranou. Perou se ve větvích, přelétají a klovou se drobnými zobáčky, až se dostanou přes určitou hranici. To se pak dva sokové zaklesnou do sebe a snášejí se k zemi jako nějaký uschlý list. Po dopadení na zem oba rychle oddechují a vůbec jim nevadí, že dopadli třeba k nohám nějakému pozorovateli. Ale hned jak naberou síly ihned vyletí do větví a ve své hrátce pokračují, snad až do doby, než své spory vyřeší. Pak je zase můžeme potkat jako mírumilovné postavičky ozobávat konce větví těsně vedle sebe.

PTAČÍ VELIKOSTI

Každý ptačí druh má svou velikost. Kdybychom měli tu možnost postavit vedl sebe kolibříka se pštrosom, kolibřík by pštrosovy nesahal snad ani po konce prstů. Také velikosti jsou důležitým faktorem při určování některých druhů i pohlaví. Pro příklad nemusíme chodit daleko, pokud držíme v ruce rákosníka obecného a zpěvného, je takřka nejjednodušší metodou jak je rozlišit, poměřit velikosti třeba křídla nebo vnitřní stopy. Nebo třeba samice sov bývají znatelně větší než jejich druhové.

Avšak i stejný druh, stejného pohlaví může mít rozdílné velikosti. Na rybníku v jedné vesnici se pohybují dva kačeři. Jeden z nich je však o dobrý kus větší. Dokonce je to patrné i na první pohled. Menší z kačerů má normální velikost. Vysvětlení obra od jednoho z místních obyvatel znělo však dosti nevěrohodně: „Každý den ho dofukujeme kompresorem, aby ještě vyrostl.“. Samozřejmě že to pravda nebyla, a tak tedy skutečnost se má asi takto: rozdílná „obří“ velikost mohla vzniknout křížením divokých kachen s kachnami domácími. Nevím, jestli je na tom alespoň kousek pravdy, ale každopádně dva kačeři, „Obr a Trpaslík“, jsou určitě zajímavou raritou.

CO NOVÉHO MEZI PTÁKY

Podzim je ve znaku migrace. Tomu se nevyhnul ani podzim letošní, zvláště když ležíme v „srdci“ Evropy. Mnoho našich letních hostů odlétlo, některé druhy naopak na zimu přiletěli a asi nejvíce bylo těch, kteří se jen tak zastavili při své daleké cestě na jih. Nabraly síly a pokračovaly dál.

Od konce října se u nás začala objevovat potáplice severní zatím v max. 3ex.. K vidění je na větších vodních plochách, tu se k ní později přidala i potáplice malá.

Mezi potápkami se nyní můžeme těšit z potápek rudokrkých, které se vyskytují také až po 3ex. na jednom stanovišti. Koncem listopadu byla na Moravě pozorována i potápka žlutorohá. Za zamínku stojí též koncentrace 200 roháčů na Českobudějovicku.

Toto období je významné pro kormorány. K. velcí se objevují do počtu 600ex.. 28.10.se na Žehuňském rybníku objevil i kormorán malý.

Na nezamrzlých rybnících a přilehlých polích je možno vidět i mnoho volavek, bílé až do počtu 300ex. Z ostatních brodivých se se ještě 2.10. zdržoval na Velkém Tisém bukač velký. Čáp černý byl u nás pozorován ještě 7.10., čáp bílý 20.11. Ještě 16.10. odpočívali na jižní Moravě 3 kvakoši noční. Na přelomu října a listopadu se v Dubňanech zdržoval ibis posvátný.

Kromě již známé Zpěvanky se na Moravě objevily 2 lebutě zpěvné v Bartošovicích, jedna byla i na Nesytu. V zimním období se již tradičně zvyšuje množství hus, u těch velkých to bylo zatím až 1 400ex., běloček až do 3 000ex. na jižní Moravě. Však u hus polních jsou počty již nižší, do 400ex. 20.11. byla také zjištěna husa malá. Také k nám již zavítaly bernešky. 13.11. na zlínsko b. rudokrká, b.

velká (LD 21.10.), a na Kotvici a na Nesytu b. Bělolíci. Ještě konce listopadu byla na Jindřichohradecku pozorována husice liščí, také u nás byla zjištěna husice nilská a 2.11. h. rezavá. V zajímavých počtech se také vyskytují různé kachny, např. kopřivka obecná (cca 62ex.), kachna divoká (cca 1 500ex.), nebo lžičák v jižních Čechách cca 500ex. S ochlazením se na svá zimoviště vrátily „mandarinky“, přibylo i morčáků včetně prostředních (např. Hlučínsko), a m. malých (Brněnsko, Hulín) 23.10. se na Dehtáři zastavil polák malý. 28.11. 3 kacholky v Tovačově. Poláci velcí byli v max. počtu 400ex.

Ještě 29.10. se na Opavsku prolétl orloven říční. Luňák hnědý byl viděn ještě 9.10.; l. červený v listopadu až v 6ex. Pravidelně se také na rybnících dali vidět orli mořští. Také byla pozorována ještě káně bělochvostá i včelojed. Od října se zvýšilo i pozorování káně rousné. Přitáhli dřemlíci, poměrně často se ukazovali i sokoli, naopak ostříž lesní a roroh velký byl naposled spatřen v říjnu a už asi všichni odtáhli.

Z hrabavých je asi nejzajímavější zaznamenání jeřábka z období jeho toku.

Jeřábi popelaví se u nás zdržovali až do zámrazu. Za pozornost třeba stojí průtah 50-70ex. přes Vodňany (28.10.). Na rybnících se také shlukovaly lysky, a to až do počtu 1 800ex.

Zvláště ještě v říjnu se u nás objevovalo velké množství bahňáků (vodouši, jespách, břehouš rudý...). V Tovačově až do mrazivých dnů lovilo cca 28 kolih velkých, přidali se k nim i kulíci bledí. Na tahu bylo možno pozorovat až několik sluček, 16.10. byl v ČR zaznamenán i tenkozobec a 3 ústřičníci.

Na polovypuštěných rybnících se zdržovalo i mnoho racků (např. r. žlutohý, r.mořský, r tříprstý, r černohlavý...). Významný je i výskyt chaluhy pomořanské (13.11.KA).

U hřivnáčů byla dosti patrná příprava na tah. Shlukovali se do velkých počtů, až 2 558ex., doupňáci se shromáždili jen cca ve 160ex.

U sov pochází nejvíce záznamů od kulíšků nejmenších, kteří byli dobře zjistitelní v rámci podzimního toku. Další záznamy existují třeba i o pustovce, puštíkově bělavém...

Ze šplhavců se kromě několika pozorování strakapouda bělohřbetého a datlíka tříprstého z těch vzácnějších objevoval strakapoud jižní, především ve větších městech (Brno, Olomouc...)

Někteří pěvci se na zimu stáhl do početných hejn, aby odtáhli, a nebo společně nějak prožili zimu. Tak tedy: skřivan polní cca 300ex., konipas bílý cca 315ex., sojka obecná cca 136ex., kavka obecná cca 2 000ex., havran polní cca 19 000ex. (Přerov), zvonek zelený až 450ex., stehlík obecný místy až 200ex. stejně jako konopka obecná, čížek lesní cca 130ex., vrabci polní do 300ex. A pěnkava obecná až 1 499ex. Také k nám přitáhli zimní hosté. Jikavci tu byli již 24.9., brkoslavi severní přilétli 23.10. a sněhule 7.11.

POTÁPPLICE SEVERNÍ

POZNÁMKA: Soubor pozorování je získán z faunistické databáze ČSO. Podrobnosti a mnohá další pozorování naleznete zde.

KAM ZA PTÁKY ZIMNÍ POLE

Zima už je v plném proudu, zamrzají rybníky, a ptáci, jako by se z krajiny někam vytratili. Většina vodních ploch zamrzla, a tak se mnoho ptáků stahuje na těch pár přitažlivých míst, kde je ještě vodní hladina. Pěvce lze výborně pozorovat u krmítek, ale je ještě jedno místo, kde Vás ptáci nezklamou.

Pokud se v zimě vydáte na pole, máte velikou šanci, že se potkáte s nějakými dravci. Zvláště pak, když je plno hrabošů. Ptáci zde hledají potravu, a tak nemusíte odejít jen s pocitem, že jste viděli „pouze“ káni a poštolku. Přes zimu k nám přitáhnou nejen káně rousné, ale třeba i káně lesní ruská. Objevují se u nás i dřemlíci a můžete pozorovat i jiné. Pokud naleznete pole nedaleko rybníků můžete sledovat postávající volavky, zvláště pak ještě před mrazy. Velmi výhodné je zastavit se na vyvýšeném místě, to pak máte celou lokalitu jako na dlani a můžete se těšit přírodním divadlem, „souboji na život a na smrt“. Když ještě rostou u pole různé keře, jako třeba kalina, bez, šípky a jiné, je tato lokalita přitažlivá i pro pěvce. A tak si můžete připsat i brkoslavy, různé druhy pěnkav a při troše štěstí třeba i sněhuli.

Takže určitě když přes zimu na nějaké vhodné pole vyrazíte, určitě snad nebudete litovat. Snad každý si zde vybere, co se mu „líbí“ a Váš seznam pozorování rozhodně krátký nebude. Ne však každé pole je k tomuto účelu vhodné, a tak je nutné pečlivě vybírat. Myslím však, že pokud vyberete dobře, rozhodně zklamáni nebudete.

PRO CHYTRÉ HLAVY

Jak už asi víte, v minulé křížovce jste v tajence vyluštili „dytík úhorní“. I dnes pro Vás máme připravenou drobnou soutěž. Pokud v osmisměrce vyškrtáte všechny ptačí druh (některé jsou zde i dvakrát!), dozvíte se, co Vás čeká na další samolepce.

K	B	V	L	A	Š	T	O	V	K	A
O	P	S	Ý	R	O	R	L	Í	K	R
N	U	K	R	R	K	Ř	I	V	K	A
I	S	U	Č	L	A	B	U	Ť	O	S
P	K	T	E	L	V	A	S	O	K	V
A	S	T	R	A	K	A	P	O	U	D
S	A	Ý	V	A	S	N	Á	K	E	Y
D	V	V	E	Ě	K	CH	Č	E	H	T
R	L	U	N/Ň	Á	K	A	E	H	Ý	Í
O	R	Á	K	A	J	K	A	E	L	K
P	K	H	A	V	R	A	N	R	N	Í

NOVĚ VYCHÁZÍ

Za letošní podzim vyšlo několik samolepek mezi nimi dvakrát potápka rudokrká, potáplice severní, racek žlutohý a volavka popelavá. A také máme první Ó, ptačí cédéčko.

KONTAKT

Ó, ptáci

o.ptaci@gmail.com

AUTOŘI

Autoři článků: Ondřej Belfín, Jiří Růžička, Kateřina Ševčíková

Autoři fotografií: Ondřej Belfín, Jaroslav Marx, Kateřina Ševčíková...

UPOZORNĚNÍ!

Všechna práva vyhrazena. Šíření fotografií a částí textu, bez předešlého souhlasu autorů zakázáno. Redakce nezodpovídá za obsah ani za případné tiskové chyby či překlepy.